

Др Драган Милидраговић,*

Министарство унутрашњих послова Републике Србије, Београд

Република Србија

Др Ненад Милић,*

Редовни професор,

Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

Република Србија

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.5937/zrpf1-45017

UDK: 351.755:57.087.1](497.11)

UDK: 351.74/.75(497.11)(094.5.072)

Раd примљен: 14.06.2023.

Раd прихваћен: 06.07.2023.

НОРМИРАЊЕ НОВИХ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА У ЗАКОНУ О ПОЛИЦИЈИ

Апстракт: Појавом савремених технологија и њиховом имплементацијом у различите сфере људске делатности, укључујући и сферу безбедности, омогућен је бржи развој друштва, уз истовремено повећање ризика угрожавања људских права. С тим у вези настаје изазов како максимизирати могућности нових технологија уз истовремено очување права и слобода грађана. Примена свих мера, радњи и средстава у раду полиције треба да буде заснована на праву, односно постојању адекватног правног основа дефинисаног у форми полицијског овлашћења. Нормирање нових полицијских овлашћења није лак задатак и захтева усклађивање или проналажење баланса између безбедности, права и слобода грађана. У овом раду управо је то учињено. Сагледане су оперативне могућности савремених технологија и других средстава која могу пронаћи примену у полицијској пракси и предложен је конкретан нормативни основ за њихову примену, у виду дефинисања четири нова полицијска овлашћења. Аутори настоје да укажу на улогу и значај предложених полицијских овлашћења у раду полиције са циљем да се она у наредним изменама и допунама нормирају у Закону о полицији.

Кључне речи: полиција, полицијско овлашћење, улазак у стан и друге просторије, беспилотне летелице, биометријске карактеристике црта лица.

---

* milidragovicdragan@gmail.com

* nenad.milic@kpu.edu.rs

1. Увод

Полиција остварује своју улогу у друштву обављањем полицијских послова. Полицијски послови су део функције полицијске организације чијим обављањем се остварује циљ њеног постојања. Законом о полицији¹ (у даљем тексту ЗОП) предвиђено је да су полицијски послови део унутрашњих послова које обавља полиција применом полицијских мера и радњи и полицијских овлашћења (Субошић, 2020: 111).

Полицијска овлашћења и полицијске мере и радње представљају средства/алате за обављање полицијских послова и између њих нема суштинске разлике. У формалном смислу, полицијске мере и радње су у ЗОП-у обрађене посебно у односу на полицијска овлашћења, али без законом утврђеног мерила или критеријума за такву њихову посебност и раздвајање од полицијских овлашћења. У суштинском смислу ради се у сваком случају о законским овлашћењима полиције, без обзира да ли је полиција законом овлашћена да, преко полицијских службеника или непосредно, примени „полицијско овлашћење“ или је пак законом овлашћена да примени „полицијску меру и радњу“ (Милетић, Југовић, 2019: 199).² Свака радња коју полиција предузима у циљу обављања својих послова треба да буде заснована на праву, односно постојању адекватног правног основа дефинисаног у форми полицијског овлашћења.

Полицијска овлашћења имају и одређене карактеристике. *Прво*, полицијска овлашћења се, без изузетка, утврђују законом и као таква она се не могу утврђивати актом ниже правне снаге од закона. *Друго*, полицијска овлашћења подразумевају дужност примене када су за примену испуњени законом предвиђени услови. *Треће*, полицијска овлашћења примењују полицијски службеници у статусу овлашћеног службеног лица³ који су за то обучени ради обављања полицијских послова.⁴

Последњих година као резултат информатичке револуције и технолошких иновација појавиле су се савремене технологије које своју примену

---

1 „Службени гласник РС“, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.

2 У даљем тексту због непостојања суштинских разлика између полицијских овлашћења и полицијских мера и радњи, за њихово навођење у тексту користићемо полицијска овлашћења као јединствен појам.

3 У полицији Србије немају сви полицијски службеници право да примењују полицијска овлашћења и предузимају друге мере и радње у обављању полицијских послова. Право примене полицијских овлашћења и полицијских мера и радњи имају само полицијски службеници у статусу овлашћених службених лица. Видети решење у члану 10 ЗОП-а.

4 О општим карактеристикама полицијских овлашћења видети више: (Милетић, Југовић, 2019: 199–205).

проналазе и у сектору безбедности. Њиховом применом полиција и друге службе безбедности добијају могућност да поједине послове из свог делокруга обављају брже и ефикасније уз мањи ризик по безбедност полицијских службеника и уз минимално ангажовање људских и материјално-техничких ресурса. С тим у вези, у даљем раду биће представљене оперативне могућности примене појединих савремених технологија и средстава у обављању полицијских послова, уз предлагање нормативних основа за њихову употребу.

Овим путем настојимо да упознамо стручну јавност са значајем и улогом савремених технологија и других средстава у обављању полицијских послова са циљем да се предложена средства и радње у наредним изменама и допунама ЗОП-а нормирају као полицијска овлашћења.

2. Средство за улазак у стан, друге просторије и превозна средства

Неповредивост стана је део права на приватност којим се штити приватни посед у коме неко борави. Стан обухвата место где се одвија приватни живот неког лица (то може бити и покретна камп-кућица) (Орловић, 2018: 94). Стан представља једну или више просторија намењених и подобних за становање, које по правилу чине једну грађевинску целину и имају засебан улаз (чл. 3, ст. 2, т. 9 Закона о становању и одржавању зграда⁵). Просторија је простор унутар грађевине, а најчешће је одвојена зидом и вратима. Под просторијом се подразумева, између осталог, канцеларија, соба за састанке, хотелска соба, болничка соба, чекаоница, учионица клупски простор, али и вагони, бродови и тако даље (Илић, Мајић, Бељански, Трешњев, 2016: 432).⁶

Устав Републике Србије⁷ (у даљем тексту Устав) утврђује да је стан неповредив. Уважавајући одредбе Устава, у Законнику о кривичном поступку⁸ (у даљем тексту ЗКП) прописано је да се претресање стана и других просторија или лица предузима на основу наредбе суда или изузетно без наредбе на основу законског овлашћења (чл. 152, ст. 2 ЗКП).

Полицијски службеници у ситуацијама када је потребно да спрече уништење трагова и предмета кривичног дела, да ухапсе лице, да отклоне непосредну и озбиљну опасност за људе и имовину, настоје да на безбедан

---

5 „Службени гласник РС“, бр. 104/2016 и 9/2020 – др. закон.

6 Појам стана ближе се одређује у сваком конкретном случају заштите његове неповредивости (Орловић: 2018: 94).

7 „Службени гласник РС“, бр. 98/2006.

8 „Службени гласник РС“, бр. 72/2011,101/2011,121/2012,32/2013,45/2013,55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.

начин, по могућности уз ефекат изненађења, уђу у стан и друге просторије. Први задатак који се тада поставља пред полицијске службенике је како и на који начин отворити врата стана или други погодан отвор на стану и другим просторијама. У пракси овај проблем полицијски службеници решавају на разне начине, на пример, представљајући се као поштари, комшије, достављачи и слично, покушавају тако да доведу у заблуду држаоца стана ради отварања врата стана и других просторија. У случајевима када то није могуће, полицијским службеницима једино преостаје да насилно, употребом одређених средстава отворе врата стана или други погодан отвор на стану и другим просторијама.

У својим одредбама ЗКП није предвидео које све мере, радње и средства принуде полиција може применити ради уласка у стан и друге просторије. Мере, радње и средства принуде које полиција примењује ради уласка у стан и друге просторије по својој суштини могу се сврстати у полицијска овлашћења.

Анализом полицијских овлашћења у ЗОП-у уочава се да нема нормираног овлашћења, односно средстава принуде, чијом применом полиција може да у одређеним (тактички) сложенијим догађајима отвори врата стана или да савлада неку другу препреку ради уласка у стан и друге просторије.

У сврху отварања врата или других отвора на стану полицијски службеници широм света користе механичка, хидраулична и експлозивна средства. Механичка средства су посебно направљена или прилагођена средства чијом употребом односно ударцима од врата стана или други отвор, услед дејстава физичке силе, долази до њиховог отварања. Хидраулично средство или тзв. „door raider“ је посебно конструисано средство намењено за пробијање закључаних, блиндираних, барикадираних врата и пролаза уз помоћ силе притиска који ствара хидраулична пумпа. Експлозивна средства чине разне врсте експлозива чијом употребом могу да се савладају различите препреке (блиндирана врата, барикадирани пролази, зидови и слично).

Употребом наведених средстава нарушава се неповредивост стана и причињава се одређена материјална штета мањих или већих размера. Осим за отварање стана и других просторија, механичка, хидраулична и експлозивна средства своју примену могу имати и ради омогућавања уласка полицијских службеника у превозна средства (путничке аутомобиле, камионе, аутобусе, бродове, авионе, возове и друге). С тим у вези, за ова средства предлажемо јединствен назив – средства за улазак у стан, друге просторије и превозна средства.

Ова средства могу се злоупотребити под разним изговорима или се могу употребити супротно принципу сразмерности. Поред овога, употребу експлозивних средстава карактерише и високо разорно дејство чије последице могу да доведу до телесног повређивања и смрти лица (грађана, талаца и других).⁹ Могућност наступања нежељених последица и поступање супротно принципу сразмерности, говори нам да поред испуњења законског услова за употребу механичког, хидрауличног и експлозивног средства, треба да постоји и додатно ограничење засновано на одобрењу надлежног руководиоца. Надлежни руководилац требало би да на основу расположивих података обави процену ситуације, сагледа испуњеност законских услова и да на основу тога одобри или не одобри употребу овог или другог средства принуде.

Пре предлагања законског основа за употребу средства за улазак у стан, друге просторије и превозна средства треба узети у обзир одредбе Устава о неповредивости стана, законски основ за улазак у стан и друге просторије и специфичности механичког, хидрауличног и експлозивног средства.

Уважавајући ове чињенице требало би у ЗОП-у нормативно уредити употребу средства за отварање стана, других просторија и превозних средстава на следећи начин:

Средствима за улазак у стан, друге просторије и превозна средства сматрају се механичка, хидраулична и експлозивна средства.

Средства за улазак у стан, друге просторије и превозна средства могу се употребити ради уласка у стан, друге просторије и превозна средства када је то неопходно у сврху непосредног хапшења лица за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело које се гони по службеној дужности у случајевима када се основано очекује отпор употребом ватреног оружја или када је то неопходно за отклањање непосредне или озбиљне опасности за људе или имовину.

Одлуку о употреби механичких и хидрауличних средстава за улазак у стан, друге просторије и превозна средства доноси руководилац унутрашње организационе јединице у седишту Дирекције полиције, начелник полицијске управе или руководилац кога они овласте.

Одлуку о употреби експлозивних средстава за улазак у стан, друге просторије и превозна средства доноси директор полиције или руководилац кога он овласти.

---

⁹ Употребу експлозивних средстава због вероватноће наступања велике материјалне штете, телесног повређивања и смрти лица требало би ограничити само на антитерористичке операције, барикадне ситуације, талачке кризе и слично.

У полицијском законодавству бивших република СФРЈ (Словеније,¹⁰ Хрватске,¹¹ Босне и Херцеговине,¹² Црне Горе¹³ и Македоније¹⁴) нема посебног полицијског овлашћења чијом би применом полиција имала право да под одређеним условима отвори врата стана или други погодан отвор на стану и другим просторијама и превозним средствима. Међутим, у појединим полицијским законодавствима у оквиру полицијског овлашћења за улазак у стан и друге просторије (Словенија), улазак у туђи дом (Хрватска), улазак у туђи дом и затворене просторије (Македонија) предвиђена је могућност употребе физичке силе и техничких средстава (Словенија), насилног уласка (Хрватска), употреба разумне силе (Македонија), ради уласка у стан и друге просторије у случајевима када то није могуће учинити на други начин.

Употреба физичке или разумне силе или техничких средстава ради уласка у стан и друге просторије у наведеним законима заснована је на општој формулацији „ако то није могуће на други начин“. Општа формулација „ако то није могуће на други начин“ без прецизирања основа/случајева за употребу било какве силе/принуде ради уласка у стан и друге просторије може уместо изузетка да пређе у правило и да представља поступање супротно принципу сразмерности.

За разлику од овог законског решења, у горе наведеном предлогу прецизирана су три различита средства (механичка, хидраулична и експлозивна) и наведен је конкретан правни основ (само за изузетне/хитне случајеве у складу са принципом сразмерности) и предвиђено је додатно ограничење засновано на одобрењу надлежног руководиоца.

Употребом неког од наведених средстава у случајевима када се очекује оружани отпор могуће је остварити тактичку предност (ефекат изненађења) и већу заштиту безбедности поступајућих полицијских службеника.

---

10 Закон о nalogah in pooblastilih policije, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314>. Преузето 25. 12. 2022. године.

11 Закон о policijskim poslovima i ovlastima, <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima>. Преузето 25. 12. 2022. године.

12 Закон о полицијским службеницима Босне и Херцеговине, <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/zakon-o-policijskim-sluzbenicima-bosne-i-hercegovine.html>. Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-policiji-i-unutrasnjim-poslovima.html>. Преузето 25. 12. 2022. године.

13 Закон о унутрашњим пословима, <https://mup.gov.me/biblioteka/zakoni?pagerIndex=2>. Преузето 25. 12. 2022. године.

14 Закон за полиција, <https://mvr.gov.mk/zakon/9>. Преузето 25. 12. 2022. године.

У оваквим случајевима, брз улазак у простор даје могућност спречавања наступања нежељених последица по живот полицијских службеника, људи и њихову имовину.

3. Употреба беспилотних летелица

Као последица развоја науке и технике, данас се за најразличитије потребе савременог човека користе беспилотне летелице (у даљем тексту БЛ) (Милојковић, 2015: 6). Опремљене најсавременијим аеровидео, термовизијским и аерофотограметријским камерама, ГПС навигацијом и другом опремом БЛ могу представљати значајно средство у раду полиције и других органа безбедности.

Експлоатација БЛ значајно је исплативија од употребе стандардних летелица са пилотом. Најчешће области њихове примене су видео надзор у реалном времену, снимање одређених објеката, појава и процеса у геопростору, и пренос ТВ слике – интерактивних панорама, или за једноставно фотографисање из ваздуха и са земље (Милојковић, 2015: 7)

Употреба хеликоптера повезана је са значајним материјалним трошковима набавке, одржавања и коришћења, потребним временом да се хеликоптер појави на месту догађаја¹⁵ и великом буком која није погодна за његову употребу у тактичким ситуацијама када треба податке прикупљати тајно како би се остварио ефекат изненађења. Са друге стране БЛ су економски приступачније у погледу набавке и експлоатације, нуде шири спектар употребе (већу оперативну флексибилност), лако су преносиве и могу бити оперативне за свега неколико минута, могу се користити у ситуацијама које су ризичне (за пилота и/или летелицу) или изван техничких могућности хеликоптера, и могу помоћи у обављању полицијских послова који традиционално нису подразумевали ангажовање хеликоптера као што је документовање места криминалног догађаја (Milić, Milidragović, 2019).

Полиције у свету увидевши предности БЛ почеле су да их употребљавају у обављању својих редовних задатака, решавању терористичких и других кризних догађаја, ванредним ситуацијама, спасилачким операцијама и слично. У односу на хеликоптер, БЛ нису само приступачније у погледу набавке и одржавања, него су и оперативније.

---

15 На пример, у Великој Британији током 2016. године у 40% случајева захтев за ангажовање хеликоптерске јединице отказан је током лета хеликоптера ка месту догађаја – основни разлог је био окончање догађаја пре него што би хеликоптер стигао (Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services, 2017: 6).

Полицијски службеници пре увођења БЛ у полицију могли су да добију ваздушну подршку само из хеликоптера. Данас имамо могућност да сваки полицијски службеник у пртљажнику свог службеног аутомобила може да има „своју“ ваздушну подршку (Shinnamon & Cowell, 2019: 5).

Употреба БЛ без техничке опреме у основи не представља уплитање у основна људска права, као што то не представља ни сама употреба хеликоптера. Међутим, употреба БЛ опремљених савременим оптоелектронским средствима у обављању полицијских задатака отвара врло значајно питање које се односи на заштиту права на приватност (Bentley, 2018: 274–287). Обим утицаја на приватност првенствено зависи од опреме коју БЛ поседују и за које сврхе се таква опрема користи (Brezpilotni letalniki, 2015: 5). На пример, употреба камере на БЛ за потребе фотограметријског снимања лица места не носи ризик нарушавања људских права. У исто време, снимање лица на јавном скупу може имати импликације по људска права.

У нашим националним оквирима Устав штити грађане од неовлашћеног и незаконитог прикупљања њихових података, прописујући тако да се прикупљање, држање, обрада и коришћење података о личности уређују законом (чл. 42, став 2 Устава).

Надлежни органи могу обрађивати податке у сврхе спречавања, истраге и откривања кривичних дела, гоњења учинилаца кривичних дела или извршења кривичних санкција, укључујући спречавање и заштиту од претњи јавној и националној безбедности (чл. 6, ст. 3 Закона о заштити података о личности¹⁶, у даљем тексту ЗЗПЛ). Обрада коју врше надлежни органи у ове сврхе је законита само ако је та обрада неопходна за обављање послова надлежних органа и ако је прописана законом. Законом се одређују најмање циљеви обраде, подаци о личности који се обрађују и сврха обраде (чл. 13 ЗЗПЛ).

Полиција као орган државне власти може да обрађује податке о личности уз испуњење законских услова на разне начине и уз помоћ савремених технологија и средстава међу које спадају и БЛ. Полиција за обављање оваквих и сличних задатака примењује овлашћења предвиђена ЗОП-ом. Овлашћења из ЗОП-а не пружају правне могућности полицији да обрађује податке о личности употребом савремених технологија и других техничких средстава.¹⁷

---

¹⁶ „Службени гласник РС“, бр. 87/2018.

¹⁷ Повреда права на приватност постоји у случају када је ограничење права на приватност примењено супротно одредбама постојећег закона. Такође, повреда ће постојати и уколико не постоји домаћи пропис који регулише одређени тип ограничења

Позитивна пракса светских полиција о употреби БЛ у обављању полицијских задатака, као и оперативност и економичност употребе БЛ, представљају чиниоце који оправдавају њихово увођење у рад наше полиције. Први задатак на том плану односио би се на нормирање овлашћења за употребу БЛ у ЗОП. Правни основ за употребу БЛ којима се могу обрађивати подаци о личности треба да буде дефинисан са јасним циљем и сврхом.

Правни основ за употребу БЛ и других савремених технологија ради обраде података о личности треба формулисати само за неопходне догађаје/случајеве и нормативно ускладити са одребама ЗЗПЛ.¹⁸ У супротном, формулисање нејасног и непрецизног правног основа који би омогућио обраду података о личности, у великом броју случајева изазивало би дилеме и остављало простор за могуће злоупотребе.

Поред употребе БЛ у случајевима када се обрађују подаци о личности, њихова употреба је значајна и у ситуацијама у којима се не обрађују подаци о личности, као што је прикупљање података у сврху спречавања, откривања и расветљавања кривичних дела, хапшења учинилаца кривичних дела, трагања, спасавања и пружања помоћи у трагању за несталим, страдалим, изгубљеним лицима и слично. -

Правни основ за употребу БЛ треба да представља јединство оперативних могућности БЛ и неопходности њене примене у обављању поједних полицијских послова из чега произилази усклађеност са ЗЗПЛ. На бази овог критеријума може се предложити следећи правни основ:

Полиција може употребити БЛ са опремом за видео акустична снимања ради прикупљања података о лицима, догађајима, просторима и објектима ако то није у могућности да учини на други начин или другим средствима у сврху/са циљем спречавања, откривања, расветљавања и документовања кривичних дела и прекршаја; хапшења извршилаца кривичних дела; безбедносне заштите одређених личности и објеката; обезбеђења јавних скупова у случајевима када постоји вероватноћа угрожавања учесника на јавном скупу, трагања и спасавања несталих лица и пружања помоћи у ванредним и другим догађајима.

овог права. Ово правило истакнуто је у случају *Taylor Sabori v the United Kingdom* из 2002. године када се упутилац поднеска жалио да му је надзиран пејџер, иако у то време није постојао релевантан пропис који је омогућавао прислушкивање овог средства комуникације (Синђелић, 2012: 30).

18 Видети одредбе чл. 2, ст. 1, чл. 6, ст. 3, чл. 13, чл. 54, ст. 12 ЗЗПЛ.

Поред испуњења правног основа, за употребу БЛ треба предвидети ограничење засновано на одобрењу надлежног руководиоца организационе јединице.

У упоредном законодавству бивших република СФРЈ (Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније) у нормативним актима у којима су нормирана полицијска овлашћења нема посебног овлашћења за употребу БЛ, а такође нема ни основа за употребу БЛ код примене других полицијских овлашћења.

Употреба БЛ треба да буде заснована и на дефинисаним процедурама, правилима и условима од стране оспособљених полицијских службеника. Нормативни оквир, дефинисана правила и процедуре употребе, као и процес обуке – сертификације представљали би чиниоце за закониту, правилну и безбедну употребу БЛ.

4. Средства за заштиту од беспилотних летелица

Већа доступност БЛ услед мале цене коштања, могућност напада на циљеве до којих је тешко приступити са копна, извођење напада великих размера са високом стопом смртности, напад на мете иза линије одбране, прикривеност припреме напада, лоша ефикасност постојеће ваздушне одбране, велика прецизност, постизање снажног психолошког ефекта су неки од фактора који чине БЛ погодним средством за извршење терористичких напада (Miasnikov, 2005: 4).¹⁹

Полиције у свету су последњих година у обављању послова обезбеђења јавних скупова почеле да предузимају мере заштите од БЛ ради спречавања њиховог уласка у штићени ваздушни простор. До појаве средстава за заштиту од БЛ њихово уништавање обављано је у ваздуху употребом ватреног оружја, пре свега пушака из којих су испаливана зрна сачме. Уништена БЛ пада на тло, чиме може да проузрокује нежељене последице.

---

¹⁹ Са масовнијом употребом БЛ почела је и њихова злоупотреба у криминалне и терористичке сврхе. Злоупотреба БЛ забележена је током предизборног скупа у септембру 2013. године у Немачкој на коме су присуствовали немачка кенцеларка Ангела Меркел и министар одбране Томас де Мезијер. Мала БЛ у току скупа слетела је на неколико метара од Ангеле Меркел. Летелицом је управљао члан Пиратске партије који је на овај начин желео да укаже на аферу насталу услед производње војних БЛ. У октобру 2014. године за време одигравања фудбалске утакмице у Београду између Србије и Албаније на фудбалски стадион слетела је БЛ са албанском заставом. У једном и другом случају БЛ могле су да буду наоружане експлозивом и оружјем за масовно уништење. Ови инциденти показали су способност БЛ да заобиђу традиционалне мере безбедности и уједно неспособност снага безбедности да се супротставе оваквом начину угрожавања безбедности (Пејановић, Миленковић, 2017: 358).

Са друге стране, зрна сачме услед пада могу такође некога да повреду или усмрте.

Ради заштите од БЛ, полиције широм света у оперативну употребу уводе „несмртоносна“ средства за спречавање даљег лета БЛ (пушку за ометање сигнала БЛ, пушку за хватање БЛ мрежом и БЛ која хвата другу БЛ). Уз помоћ пушке за ометање сигнала, БЛ се може аутоматски приземљити или вратити на место полетања или остати да лебди у ваздуху на месту где је сигнал ометен. Из пушке за хватање БЛ испаљује се капсула са мрежом која се у ваздуху отвара и обавија БЛ, онемогућавајући је у даљем лету и уз помоћ падобрана контролисано се приземљује (Gržin, Marić, 2018: 158).

У најефикаснија средства новије генерације која онемогућавају приступ БЛ одређеном ваздушном простору, омогућавају рано откривање БЛ, лоцирање пилота и БЛ, ометање њеног рада, контролисано и неконтролисано обарање БЛ спада систем за детекцију БЛ. Овај систем се активира у тренутку када даљински управљач пошаље сигнал БЛ за полетање. На овај начин сигнал о раду БЛ буде регистрован пре него што она буде у ваздуху. Систем се може прилагодити карактеристикама одговарајућег терена, односно подручја које треба заштитити. Систем за детекцију може бити стационаран и преносив.

Полиција Републике Србије не располаже неким од наведених техничких средстава за заштиту од БЛ. Могућност употребе БЛ у терористичке и друге сврхе указује нам на потребу набавке одређених средстава за заштиту од БЛ. Први корак на овом путу треба да буде предвиђање правних основа у ЗОП-у за употребу средстава за заштиту од БЛ. Прави основ за употребу ових средстава може да произилази из њихове намене и он може да гласи: *Полиција може ради обезбеђења одређених јавних скупова, личности, објеката и простора употребити средства за заштиту од БЛ у циљу спречавања кривичних дела и прекршаја.*

У компаративном праву бивших република СФРЈ само у полицијском законодавству Републике Словеније и Хрватске постоје предвиђени правни основи за примену одређених мера и средстава ради заштите од беспилотних летелица. У законодавству Републике Словеније, у одредбама овлашћења о привременом ограничењу кретања, постоји могућност забране приступа одређеном простору БЛ у таксативно наведеним случајевима.²⁰ У полицијском законодавству Хрватске предвиђено је посебно овлашћење које се односи на употребу средстава принуде и

---

20 Видети члан 56 Zakona o nalogah in pooblastilih policije, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314>. Преузето 25. 12. 2022. године.

других средстава за ометање према покретним уређајима на даљинско управљање.²¹

Поред дефинисања правног основа у ЗОП-у за употребу средстава за заштиту од БЛ требало би предузети организационе, техничке, кадровске и друге мере ради примене ових средстава у пракси.

5. Препознавање особа на основу биометријских карактеристика црта лица

Полиција ради проналаска одређених особа, учесника у догађају предузима бројне и разноврсне оперативно-тактичке и техничке мере и радње. Све оперативно-тактичке и техничке мере и радње захтевају утрошак времена, средстава, ресурса и ангажовање већег броја полицијских службеника, а некада једне или више организационих јединица полиције. Информатичка револуција омогућила је развој и примену биометрије, биометријских система ради препознавања и идентификације особа. Полиција може да, применом биометријских система за препознавање особа на основу карактеристика црта лица, у неким случајевима одмах, непосредно након извршеног кривичног дела, без великог утрошка времена, људских и материјалних ресурса пронађе и ухапси особе које потражује.

Биометрија користећи савремене информационе технологије мери непромењиве биолошке односно физичке или бихевиористичке (понашајне) карактеристике људског тела ради препознавања одређене особе (Мајекодунми, Т., Idachaba, F., 2011: 1; Bhatia, 2013: 94). Мерење биолошких карактеристика људског тела и аутоматско препознавање особа на основу тих карактеристика обавља се путем аутоматизованих рачунарских система тзв. биометријских система (Bhatia, 2013: 96).

У употреби постоји више врста биометријских система који служе за препознавање и идентификацију особа. Најзначајнији су аутоматски биометријски системи који обављају препознавање и идентификацију особа на основу физиолошких или карактеристика понашања човека (нпр. отисак прста, дужице ока, лица, гласа, ДНК, геометрије шаке, термограма појединих делова људског тела (Komarinski, 2005: 23).

У домаћој и иностраној стручној и научној литератури наводи се да се биометријски системи који мере карактеристике лица употребљавају или за идентификацију особа или за препознавање особа (Симоновић, 2012:

---

21 Видети члан 97а Закона о полицијским пословима и овластима, <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima>. Преузето 25. 12. 2022. године.

467; Пауновић, 2013: 91–93; Суботић, 2007: 29–59; Wayman, Jain, Maltoni, & Maio, 2005: 2–17; Levashov, 2013: 167–175).

Идентификација и препознавање су два различита појма и две различите радње у криминалистичком смислу. Према Правилнику о полицијским овлашћењима²² утврдити идентитет неког лица значи утврдити његова правна, стварна и физичка својства по којима се то лице разликује од других (члан 12, ст. 1 Правилника). Међутим, у наведеном правилнику није наведено шта су стварна, правна и физичка обележја неког лица. Одговор о значењу ових појмова проналази се у стручној литератури.²³ Не може се сматрати да је идентитет неке особе утврђен препознавањем уз помоћ биометријског система заснованог на мерењу карактеристика црта лица све док се не утврде правна, стварна и физичка обележја.

Биометријски систем за препознавање црта лица користи фотографску камеру у комбинацији са софтвером за препознавање лица. Софтвер за препознавање црта лица у могућности је да открије и издвоји људска лица снимљена камером, затим их анализира и помоћу алгоритама издваја њихове кључне карактеристике на лицу. Алгоритми идентификују и мере „кључне тачке“ на лицу, које чине карактеристичне црте лица за сваку особу. Користећи ова мерења алгоритми одређују идентификационе карактеристике појединца као што су растојање између очију, ширина носа, облик јагодичних костију и дужину линије вилице. Комбинација човекових кључних тачака постаје „отисак лица“ те особе, који је исто толико јединствен и специфичан за сваку особу као њено лице. Отисак лица се тада упоређује са отисцима лица садржаним у бази података ради препознавања особе. Данас основни алгоритми могу да прикупе отиске лица са било које фотографије у којој су геометрије лица неке особе јасно уочљиве, попут фотографија или непокретних кадрова из видео записа камере (Bonsor, Johnson, 2001: 32).

Уколико систем препозна особу чији су параметри уписани у компјутерској бази слика, звучним сигналом алармира надзорни центар приказујући на монитору слику и податке тражене особе из базе са сликом компарираног и идентификованог, указујући притом на локацију на којој је снимљено. Тако се тражена особа може без свог знања и учешћа препознати међу милион других ликова (Симоновић, 2012: 545, 546).

Са масовнијом употребом биометријских система за препознавање особа почели су и захтеви бројних удружења широм света за заштиту приватности од употребе ових система. Удружења широм света сматрају да се јавним

---

22 „Службени гласник РС“, бр. 41/19 и 93/2022.

23 О значењу ових појмова видети: (Симоновић, 2012: 465).

институцијама (полиција и службе безбедности) не треба ускратити могућност нарушавања приватности и других људских права употребом технологија за препознавање особа ради заштите безбедности грађана. Употреба савремених технологија мора да буде прецизно ограничена на одређене догађаје уз поштовање етичких стандарда и подложна судској контроли (Hiranandani, 2011: 1098).

Последњих неколико година и код нас се води расправа о оправданости увођења система за препознавање особа на основу карактеристика црта лица тзв. „паметних камера“. Њиховом употребом полиција би могла да брже и ефикасније без већег утрошка времена и средстава пронађе лица – учеснике у догађају, нарочито после извршења тешких кривичних дела која изазивају узнемирење грађана и јавности. Са аспекта заштите приватности грађана употреба ових уређаја треба да буде заснована на праву, односно постојању прецизно дефинисаног правног основа.

Препознавање особа уз помоћ биометријског система треба разликовати од постојећег овлашћења полиције – снимање на јавним местима (члан 52 ЗОП-а). Полиција применом овог овлашћења обавља само надзор и снимање јавног места коришћењем опреме за видео акустичка снимања и фотогографисање. Применом биометријског система, поред снимања обавља се и биометријско препознавање особа на основу карактеристика црта лица. Правним основом за примену полицијског овлашћења снимање на јавним местима не може да буде обухваћено и препознавање особа на основу биометријских карактеристика црта лица.

У компаративним законодавствима бивших република СФРЈ у којима су нормирана овлашћења полиције нема полицијског овлашћења чијом применом би полиција могла да на основу биометријских карактеристика црта лица обавља препознавање особа. Први корак на плану увођења и примене биометријских система за препознавање особа треба да се односи на њихово нормирање у ЗОП-у уз уважавање свих одредби ЗЗПЛ²⁴.

Правни основ за примену система за аутоматско препознавање особа на основу биометријских карактеристика црта лица треба ограничити на случајеве препознавања извршилаца тешких кривичних дела за којима се трага. У одређеним случајевима и за препознавање особа за које се основано сумња да ће извршити тешко кривично дело на подручју Републике Србије у сврху његовог спречавања²⁵, као и ради проналазка лица за чији је нестанак пријављен.

---

24 Видети следеће одредбе: чл. 2, ст. 1, чл. 6, ст. 3, чл. 13 и чл. 54, ст. 12 ЗЗПЛ.

25 Како би се избегле евентуалне злоупотребе у закону се могу таксативно набројати тешка кривична дела.

У циљу спречавања евентуалних злоупотреба требало би предвидети да се унос фотографија учинилаца кривичних дела у посебну компјутерску базу обавља на основу сагласности две стране, овлашћеног руководиоца/ лица у полицији и овлашћеног руководиоца/ лица у служби Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.

6. Закључак

Услед развоја науке и технике настала су и на тржишту доступна разноврсна савремена средства и технологије чијом применом се олакшавају и чине ефикаснијим одређене услуге и процеси. Због својих перформанси и могућности савремена средства и технологије постају предмет интересовања полицијских организација.

У сврху унапређења рада полиције Србије у раду су представљене оперативне могућности и дефинисани конкретни правни основи за примену савремених средстава и технологија као нових полицијских овлашћења. Њиховом применом полиција Србије може повећати оперативност и смањити ангажовање и утрошак материјалних и људских ресурса уз ограничавање или нарушавање права грађана само у закону прописаним случајевима.

Ограничавање или нарушавање права грађана применом савремених средстава и технологија у сваком демократском друштву треба да буде засновано на праву односно постојању конкретних основа дефинисаних у закону. Правно нормирање савремених средстава и технологија, посебно биометријских, није лак задатак и представља проналажење равнотеже између потребе за безбедним друштвом и заштите података о личности и права на приватност. Представљена нормативна решења у раду јесу управо производ ове равнотеже. Нормирање нове праксе полиције не треба да буде само у служби остваривања ефикаснијег рада полиције и боље безбедности грађана већ и у служби заштите слобода и права грађана.

Литература и извори

Bentley, J. (2018). Policing the Police: Balancing the Right to Privacy Against the Beneficial

Use of Drone Technology, *Hastings Law Journal*, 70 (1). 274–287.

Bonsor, K., Johnson, R. (2001). *How Facial Recognition Systems Work*. HowStuff-Works.com.

Brepilotni letalniki (Jun, 2015). Kako izkoristiti njihove prednosti in obvarovati temeljne človekove pravice? *Poročilo Informacijskega pooblaščenca*, Ljubljana, Slovenia.

Bhatia, R. (2013). Biometrics and face recognition techniques. *International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering*, 3(5), 93–99.

Gržin, M., Marić, A. (2018). Pravna regulacija bespilotnih letjelica i mjere sprečavanja zloporabe u Republici Hrvatskoj s policijskog aspekta. *Policija i sigurnost*. (Zagreb), 27 (1): 146–165.

Илић, Г., Мајић, М., Бељански, С., & Трешњев, А., (2016). Коментар Законика о кривичном поступку. Службени гласник, Београд.

Komarinski, P. (2005). *Automated Fingerprint Identification Systems*. Amsterdam, The Netherlands; Boston, MA: Elsevier Academic.

Levashov, K. (2013). The rise of a new type of surveillance for which law wasn't ready. *The Columbia science & technology law review*. Vol. XV. 165–193

Majekodunmi, T. O., Idachaba, F. E. (2011). A review of the fingerprint, speaker recognition, face recognition and iris recognition based biometric identification technologies.

Miasnikov, E. (2005). *Threat of terrorism using unmanned aerial vehicles: Technical aspects*. Moscow, Russia: Center for Arms Control, Energy, and Environmental Studies, Moscow Institute of Physics and Technology.

Милетић, С., Југовић, С., (2019). *Право унутрашњих послова*. Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд.

Milic, N., Milidragovic, D. (2019). *The possibilities and challenges of UAV implementation in serbian police*. У: Зборник радова: „Дани Арчибалда Рајса“, Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, стр. 45–58.

Милојковић, Б. (2015). Оптимизација модела малих беспилотних летелица за потребе полиције. *Безбедност*, 57 (3): 5–27.

Орловић, С., (2018). *Уставно право*. Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад.

Пејановић, Љ., Миленковић, М. (2017). Употреба беспилотних летелица у терористичке сврхе. *Војно дело*, 69 (3): 356–369.

Пауновић, С. (2013). *Примена мултимодалне биометрије у системима за утврђивање идентитета*. Докторска дисертација. Факултет организационих наука Универзитета у Београду.

Симоновић, Б. (2012). *Криминалистика*. Правни факултет Универзитета у Крагујевцу.

Синђелић, Ж. (2012). *Право на приватност – кривичноправни, кривичнопроцесни и криминалистички аспекти*. Докторска дисертација. Правни факултет универзитета у Београду.

Суботић, О. (2007). Биометријски системи идентификације – критичка студија. Београд: Институт за политичке студије.

Субошић, Д. (2020). *Организација и послови полиције*. Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд.

Shinnamon, D. L. & Cowell, B. M. (2019). Building and managing a successful public safety UAS program: Practical guidance and lessons learned from the early adopters. *National Police Foundation*. Washington, DC.

Her Majesty's Inspectorate of Constabulary and Fire & Rescue Services. (November, 2017). *Planes, drones and helicopters. An independent study of police air support*. Retrieved from: <https://www.justiceinspectrates.gov.uk/hmicfrs/wp-content/uploads/planes-drones-and-helicopters-an-independent-study-of-police-air-support.pdf>. Преузето 10. 12. 2023. године.

Hiranandani, V. (2011). Privacy and security in the digital age: contemporary challenges and future directions. *The International Journal of Human Rights*, 15(7): 1091–1106

Wayman, J. L., Jain, A. K., Maltoni, D., & Maio, D. (2005). *Biometric Systems: Technology, Design and Performance Evaluation*. New York, NY: Springer.

Устав Републике Србије, „Службени гласник РС“, бр. 98/2006.

Закон о полицији „Службени гласник РС“, бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.

Закон о становању и одржавању зграда „Службени гласник РС“, бр. 104/2016 и 9/2020 – др. закон

Законик о кривичном поступку „Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021-одлука УС и 62/2021-одлука УС.

Закон о заштити података о личности, „Службени гласник РС“, бр. 87/2018.

Правилник о полицијским овлаћењима, „Службени гласник РС“, бр. 41/19 и 93/2022.

Zakon o nalogah in pooblastilih policije, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6314>.

Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон о полицијским пословима и овластима, <https://www.zakon.hr/z/173/Zakon-o-policijskim-poslovima-i-ovlastima>. Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон о полицијским службеницима Босне и Херцеговине, <https://www.paragraf.ba/propisi/bih/zakon-o-policijskim-sluzbenicima-bosne-i-hercegovine.html>. Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон о полицији и унутрашњим пословима Републике Српске, <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-policiji-i-unutrasnjim-poslovima.html>. Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон о унутрашњим пословима, <https://mup.gov.me/biblioteka/zakoni?pagerIndex=2>. Преузето 25. 12. 2022. године.

Закон за полиција, <https://mvr.gov.mk/zakon/9>. Преузето 25. 12. 2022. године.

*Dragan Milidragović, LL.D.,
Ministry of Ministry of Internal Affairs of the Republic of Serbia, Belgrade
Republic of Serbia*

*Nenad Milić, LL.D.
Full Professor,
University of Criminal Investigation and Police Studies, Belgrade
Republic of Serbia*

THE REGULATION OF NEW POLICE AUTHORITIES IN THE POLICE ACT

Summary

The advent of modern technologies and their implementation into various spheres of human activities, including security, facilitated a faster development of the society, while increasing the risk of human rights violations. In that context, an emerging challenge is how to maximize the use of new technological features while still preserving citizens' rights and freedoms. The application of all measures, actions and tools in police work must be based on the adequate legal framework which clearly regulates the police authorities. Standardizing new police authorities is not an easy task; it requires coordination and finding the right balance between security, law and human rights. This paper addresses the regulation of police authorities in the Police Act of the Republic of Serbia. The authors analyze the operational capabilities of modern technologies and other instruments that may be used in police operations and propose specific normative grounds for their application by defining four new police authorities. The authors point out to the role, significance and use of the proposed new police authorities in future police work, urging that they should be introduced as new legal rules in subsequent amendemnts of the Police Act.

Keywords: *police, police authorities, entry, unmanned aerial vehicle, facial biometric pattern.*